

Møte for lukkede dører, Stortinget 4. juni 1919

Møte for lukkede dører i Stortinget
den 4. juni 1919 kl. 10.00.

Præsident: Tveiten

Dagsorden:

Meddelelse fra statsministeren.

Præsidenten: Daa statsministeren tenkjer aa gjeva Stortinget melding fraa det siste ministermøtet i Stockholm, gjer presidenten framlegg um, at møtet vert aa halda for stengde dører.

Krev nokon ordet um det framlegget?

Castberg: Om ministermøtet i Stockholm er der avgitt et vistnok officelt kommuniké i pressen. Hvis det, som agtes meddelt her, dreier sig om de samme ting, som er meddelt paa denne maate offentlig før - en nærmere redegjørelse derfor - vil jeg ha sagt, at jeg forstaar ikke det nødvendige eller ønskelige i, at dette møte holdes for lukkede døre. Det dreier sig her om spørsmål, som er av den aller største betydning for almenheten, og som er av den art, at de bør op til diskussion for aapne døre. Hvis meningen er at gi meddelelser her om spørsmål, som dette kommuniké ikke indeholder, og som er av den art, at det kan findes rimelig og nødvendig at faa meddelelserne derom for lukkede døre, saa er det en sak for sig; jeg kan tænke mig muligheden derav; men isaafald vil jeg ha uttalt, at de spørsmål, som er omhandlet i det officielle kommuniké, er av den art, at de efter min mening bør og maa op til diskussion i Stortinget for aapne døre. Og hvis det ikke kan ske idag, saa mener jeg, at der bør sørges for, at det sker i et møte helst snarest mulig - og ihvertfald før Stortinget nærmer sig sin avslutning. Forinden jeg tar standpunkt til præsidentens forslag, vil jeg henstille, at det blir oplyst - det er mulig, at præsidenten kan oplyse det - at det gjælder meddelelser om spørsmål, utenom det officielle kommuniké, av den art, at det er nødvendig at faa meddelelserne for lukkede døre. Det, som denne sak i det hele gjælder, er jo av de viktigste offentlige spørsmål, som overhodet kan komme op i denne tid, naar man tænker paa vort lands forhold til utlandet.

Statsminister Gunnar Knudsen: Det er jo selvsagt, at det, som ministermøtet er blit enig om, kan meddeles almenheten gjennom kommunikéet, det egner sig helt ut for offentligheten. Men naar ikke alt er blit meddelt i kommunikéet, saa viser dette, at der er ting, som man ikke har fundet det rigtig at meddele til offentligheten, og disse ting vil bli meddelt her idag for lukkede døre. Jeg vil ha sagt, at der er spørsmål - der er et enkelt spørsmål kanskje især - som er overordentlig viktig, og som det nok kan bli tale om senere at behandle her i Stortinget til endelig avgjørelse; hvorvidt det skal foregaa for lukkede eller for aapne døre, vil jeg ikke

uttale mig om. Jeg er mest tilbøielig til at tro, at det spørsmåal, naar det skal endelig avgjøres, bør behandles for aapne døre, men for tiden er ikke det spørsmåal i den stilling at meddelelsen bør foregaa for aapne døre. Jeg maa derfor henstille til præsidenten at fastholde sit forslag.

Castberg: Efter disse uttalelser gaar jeg ut fra, at de meddelelser, som statsministeren agter at gi her i Stortinget, efter statsministerens og regjeringens mening er av den art, at de bør gives for lukkede døre. Derom kan selvfølgelig Stortingets medlemmer ikke paa forhaand gjøre sig op nogen mening. Men naar jeg efter disse uttalelser av statsministeren stemmer for præsidentens forslag, saa er det under den uttrykkelige forutsætning, jeg nævnte, at de spørsmåal, som har været oppe paa det interskandinaviske ministermøte, kommer til behandling i Stortinget for aapne døre i den utstrækning, som det lar sig gjøre for aapne døre. Jeg sigter dermed til de antydninger, som statsministeren ga nu, idet de spørsmåal, som er fremkommet offentlig, selvfølgelig er egnet til at drøftes for aapne døre.

Votering:

Præsidentens forslag - at møtet holdes for lukkede døre - bifaldes enstemmig.

Præsidenten: Presidenten gjer vidare framlegg um at regjeringsmedlemer og dei funksjonærar, som plar vera tilstades i slike møte, får høve til aa vera tilstades paa møtet.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldes enstemmig.

Statsminister Gunnar Knudsen: Jeg vil idag som sædvanlig efter ministermøterne gi en nærmere redegjørelse for, hvad der er foregaaet paa møtet, og referere den protokoll, som er holdt. Protokollen er denne gang som før avfattet noksaa kortfattet under henvisning til kommunikéet. Da det gjerne er saa, at protokollen avfattes i de sidste timer, møtet er sammen, saa er den saa kortfattet som mulig. Jeg vil imidlertid referere den del av kommunikéet, som vedkommer hver enkelt sak, saa der blir fuld sammenheng. Med denne forklaring er protokollen saalydende: "Ved avslutningen av det nordiske ministermøte i Stockholm, som fandt sted i dagene fra den 26 til den 28 mai 1919, vedtoges det at utsende et kommuniké til pressen ved vedlagte bilag I." Det er altsaa bekjendt. "Følgende emner behandledes: I. Folkenes forbund. Man behandlet det for hele verdensutviklingen saa betydningsfulde spørsmåal om folkenes forbund og enedes om gjennem de komiteer, som i sin tid er nedsat dertil, at la fortsætte den fælles forberedelse av dermed i forbindelse staaende særlige spørsmåal samt at, naar spørsmålet om tilslutning til forbundet skal optages til avgjørelse, at samraade med hverandre derom. Blandt de i kommunikéet nævnte særlige spørsmåal skulde først og fremst optages utarbeidelse av forslag angaaende opprettelse av fast

voldgiftsdomstol. Man var enig om, at komiteernes arbeide burde fremmes saaledes, at forslag eventuelt kan fremlægges paa det første møte av nationernes repræsentanter i forbundet."

Hvad angaar spørsmålet om indmeldelse i nationernes forbund, saa blev man enig om, at det var ikke paakrævet at ta standpunkt til det spørsmål netop nu. De offentliggjorte vedtægter for dette forbund er vistnok efter den samstemmige opfatning blandt de neutrale ikke helt tilfredsstillende. Paa den anden side er det vistnok ogsaa den almindelige opfatning, at man, hvis ikke mere tilfredsstillende vilkaar opnaaes, dog bør melde sig ind i forbundet. Imidlertid blir jo vedtægterne fastsat i forening med den endelige fredstraktat, og da den ikke er kommet istand endnu, saa fandt man det ikke paakrævet at ta endelig standpunkt. Det kan jo tænkes, at der inden den endelige fredstraktat blir avsluttet og ratificert, kan komme til at foretages forandringer. Men imidlertid mente man, at det vilde være heldig, at komiteerne arbeidet med det overordentlig vigtige spørsmål, som ikke er optat i de foreliggende forslag til vedtægter for forbundet, spørsmålet om en fast voldgiftsdomstol.

Jeg refererer videre: "2. Anerkjendelse av nye statsdannelser. Der var enighet om, at Polen nu officielt burde anerkjendes av de tre nordiske land. Med hensyn til de øvrige nydannede stater mente man derimot, at tidspunktet for deres officielle anerkjendelse endnu ikke var kommet." Polen er anerkjendt av de krigførende - ialfald baade fra de alliertes og fra Tysklands side, og da var man enig om, at der var ikke nogen grund til at tilbakeholde anerkjendelsen fra de 3 nordiske landes side.

"3. Handelspolitisk oversikt. Der gaves gjensidige opplysninger om de siden det sidste ministermøte indtraadte forandringer i den handelspolitiske situation. Det fremgik herav, at utviklingen hadde været av ensartet karakter i de tre lande. Man enedes om gjennom de i de tre lande nedsatte traktatkommissioner at undersøke mulighetene for ogsaa efter krigen at samvirke paa det økonomiske område. Likeledes raadet der enighet om, at det allerede indledede socialpolitiske samarbeide bør fortsættes." Med hensyn til det sidste punkt, det socialpolitiske samarbeide, saa blev det drøftet, og man kom der til enighet om, at det vilde ikke være hverken praktisk eller hensigtsmessig at la dette socialpolitiske samarbeide faa form av kommissioner til forberedelse av love. Det vilde nemlig erfaringsmessig medføre en sterk forsinkelse av de spørsmål, som skal behandles av en saadan skandinavisk kommission, og disse spørsmål er jo av den art, - det var vi enige om alle tre - at man maa ta avstand fra en fremgangsmaate, som kan forsinke de socialpolitiske spørsmåls fremme. Derimot fandt man, at der kunde være grund til for repræsentanter fra de tre lande av og til at komme sammen og drøfte visse paa forhaand bestemte spørsmål - at saadanne møter kunde være frugtbringende, derom var man enig.

Jeg vil referere videre under samme tittel efter protokollen. "Iaenledning av de allierte og associerte

regjeringers forespørsel angaaende de nøitrale europeiske staters stilling vedrørende handelsforbindelsen med Tyskland i tilfælde av nye tvangsforanstaltninger mot dette land, enedes de nærværende ministre for sin del om at en samtidig henvendelse burde rettes til de paagjældende regjeringer i overensstemmelse med vedlagte utkast til note."

Det er formodentlig det spørsmål som præsident Castberg sigtet til. Det er et overordentlig viktig og vanskelig spørsmål. Der er, som man vistnok vil ha set av pressen, rettet en henvendelse fra de allierte til de nøitrale. Det fremgaar av utkastet og hvad der er opplyst offentlig, at Schweiz har avslaaet at gaa med paa det. Ingen andre av de nøitrale stater har svaret paa det, saa vidt jeg vet. Der kræves at de smaa nøitrale stater, hvis Tyskland negter at undertegne freden, skal stanse enhver handelsforbindelse med Tyskland, som ikke er uttrykkelig tillatt for det enkelte tilfælde av de allierte. Det vil altsaa ikke engang bli spørsmål om den handelsforbindelse som fandt sted under krigen, i kraft av overenskomsten med Amerika. Vi var paa møtet enig om at det var et svært sterkt krav, og vi kunde ikke forstaa andet end at det var noksaa overflødig, for de allierte har jo sin krigsflaate og vil med lethed kunne etablere en fuldt effektiv blokade likeoverfor Tyskland, om de saa vil; ialfald gjælder dette den blokade som kan istandbringes til sjøs, og som vil være fuldkommen tilstrækkelig for Norges og Sveriges vedkommende; men man mente ogsaa - uten at jeg behøver at gaa i detalj - at for de øvrige nøitrale staters vedkommende vilde ogsaa en landblokade uten særlig vanskelighet kunde iverksettes fra de allierte. Under disse omstændigheter fandt man at det var et haardt krav, og et saa at si næsten uforstaaelig krav, til de smaa nøitrale stater at foreta en slags frivillig blokade likeoverfor Tyskland. At iverksette en slik blokade med det formaal at sulte den tyske befolkning endnu mer ut end den allerede er paa grund av krigen, det er et spørsmål som jeg tror vil foranledige saa mange betæneligheter, at regjeringen ikke under nogen omstændighet vil gi det sin tilslutning eller gaa med paa det, uten at saken blir forelagt her for Stortinget og blir gjenstand for Stortingets behandling og beslutning. For saa vidt ikke de allierte frafalder kravet, hvilket man har tænkt sig, efter den henvendelse som nu er skedd - den er skedd ilørdags fra de 3 skandinaviske lande - vil altsaa saken komme til behandling her i Stortinget, og der vil da bli anledning til at drøfte den i alle sine detaljer. Hvorvidt det skal ske for aapne eller lukkede døre, faar faa sin avgjørelse av Stortinget selv. Som jeg sa under den foreløbige debat, er jeg tilbøielig til at mene at spørsmålet er av saa stor betydning, at det norske folk har krav paa at faa fuld besked om baade grundene til den beslutning som maatte fattes, og forøvrig de ting som dermed er forbundet. Men det er et spørsmål som faar avgjøres senere.

Saa har vi post 4. "Oprettelse av en international Prisedomstol: Man var enig om, at det i alfald paa det nuværende tidspunkt ikke kunde ansees for hensigtsmessig at

rette en dertil sigtende henvendelse til de krigførende magter fra de 3 nordiske landes side."

Dette krav om en international prisedomstol er gammelt. Nu er jo krigen vel forhaapentlig forbi, ialfald sjøkrigen, og spørsmålet er ikke lenger aktuelt, og man var da enig om at det ikke kunde nytte at ta op dette spørsmåal, som i og for sig har stor betydning for de smaa nøytrale stater, forinden man kommer i roligere farvand.

Post 5. "Erstatning for de gjennom sjøkrigen lidte tap. Man kom overens om gjennom særlige delegerte straks at opta til overveielse at søke gjennomført paa ensartet maate de krav, som hvert av de tre lande har paa erstatning for de ved sjøkrigen lidte tap. Man kom under overveielserne til den opfatning at tanken om erstatning i form av tysk tonnasje neppe skulde kunne gjennomføres."

Denne sak er kommet op fordi det blev oplyst fra dansk side at der fra den kant er forelagt de allierte et forslag til erstatning, under former som disse var litt mer tilbøielig end tidligere ialfald til at lytte til. Man fandt derfor at det var rigtigst at forsøke at komme til en enighet, for i fællesskap at prøve at rette henvendelse til de allierte om en slik erstatning. Jeg vil straks legge til, at det efter konferanse med ledende hold inden Rederforbundet - jeg tror det er oplyst før - er fuldt paa det rene, at dersom man faar en erstatning, bør denne erstatning avsættes til et fond til bedste for sjømandsstanden.

Med hensyn til det fælles møte saa skal det holdes her i Kristiania, og der er tat skridt til at det skal bli avholdt antagelig de aller første dage over pinse eller muligens endog i denne uke.

Post 6. "Beskatnings- eller konfiskationsforanstaltninger mot norske, danske og svenske borgere i utlandet. Det besluttedes at uttage delegerte for de tre lande for at overveie et eventuelt samarbeide vedrørende varetagelse av de nordiske landes økonomiske interesser i stater, hvor man synes at forberede beslagleggelse eller konfiskation av utlændingers eiendom eller tilgodehavender."

Det sigtes til Tyskland, Østerrike, Ungarn, Czeko-Slovakien m.fl. Jeg anser det ikke fornødent at gi nogen nærmere forklaring; det ligger i selve protokollen og kommunikéet. Der er flere noksaa vanskelige spørsmåal oppe, som man vil søke at løse paa rimelig maate. Det gjælder alle tre lande.

Post 7. "Beskatning av nordiske rederier i utlandet. Likeledes drøftedes spørsmålet om den i visse fremmede lande indførte beskatning av utenlandske rederier."

Der siktes særlig til Amerikas Forenede Stater og Storbritannien - og dets kolonier faar man legge til. Det er oplyst, at der er forsøkt - ja der er vistnok ogsaa gjennomført beskatning av rederier under visse forhold baade i De Forenede Stater, England og Australien. Efter hvad det er blit oplyst fra rederhold, har ikke denne beskatning egentlig antat nogen større dimensioner; men det er i sin begyndelse, og man kan ikke vite, hvad det vil føre til. Er det saa, at andre lande vil beskatte den utenlandske sjøfart, maa

naturligvis vi gjøre det samme. Der er jo ingen grund til da at undlate at foreta mottræk. Vi anser det forresten uheldig, at skibsfarten skal særbeskattes i utlandet; men utlandet er jo naturligvis suverænt over sin egen lovgivning, saa det faar jo bli gjenstand for nærmere overveielse av international art.

Post 8. "De nøytrales fordringer i Tyskland med flere land. Man var enig om at de tre landes finansielle sakkyndige i Paris vedblivende skulde staa i forbindelse med hverandre til varetagelse av de betydelige interesser, som borgere i alle tre lande har i anledning av kredit, ydet under krigen til utlandet.

Post 9. De nøytrales fordringer i Rusland. Der blev git meddelelse om de skridt, som er foretat i de tre land for at søke de paagjældende fordringer sikret. Man var enig om, at de i de tre lande nedsatte komiteer skulde træ i forbindelse med hverandre paa den maate som de maatte finde hensigtsmessig.

Post 10. "Ophøret av de blandede domstole i Egypten. Man var enig om indtil videre at avvente de nye forslag som var stillet i utsigt fra den egyptiske regjerings side."

I Egypten blev der oprettet for omtrent 50 aar siden disse blandede domstole, hvor der blandt andre ogsaa fra Norge, Danmark og Sverige har været dommere i alle disse aar. Nu er det uttalt fra den egyptiske regjering, at man kommer til at ophæve disse domstole fra høsten av eller muligens før. Disse domstole er i sin tid oprettet ved international forhandling, og man gik ut fra, at man vilde i sin tid faa meddelelse fra engelsk side om denne ophævelse, og at man da kunde faa anledning til at uttale sig. Det eneste spørmaal av interesse som de lande, som deltar i disse domstole, har, er at disse dommere, som nu har sin stilling der, ikke blir sat helt paa bar bakke. Nogen anden interesse har jo ikke disse lande. Især nu da England faar en større indflydelse over Egypten, hvilket er forutsætningen ved fredstaktaten, saa kan det være noksaa rimelig i og for sig, at de selv sørger for sine domstole.

Saa heter det tilslut: "Sluttelig gav de tre lands ministre under møtet hverandre forskjellige fortrolige meddelelser angaaende spørmaal, som de tre land for tiden har til behandling i forbindelse med fredsforhandlingerne."

Det gjaldt naturligvis Spitsbergen, Slesvig og Aalandsøerne. Jeg finder ikke at kunne gaa i detalj med hensyn til disse meddelelser, som blev git strengt fortrolige under tilstedeværelse av ministrene alene. Men jeg kan vel si saa meget med hensyn til det, som interesserer os i første række, at hvad angaar Spitsbergens spørmaalet, saa tror jeg at vi kan gjøre regning paa, at Sverige ikke vil gjøre os vanskeligheter. I korthet tror jeg jeg tør uttale det.

Utenriksminister Ihlen: I tilslutning til hvad hr. statsministeren har uttalt, vil jeg faa lov at gi nogen opplysninger om en enkelt sak. Den 19. mai fik jeg likelydende noter fra de her i Kristiania værende 4 ententeministre. Jeg skal læse dem op. 2 var paa fransk, og 2 paa engelsk, men indholdet var aldeles likelydende. Den engelske ministers note lyder i oversættelse som følger:

"I henhold til instruktioner fra min regjering har jeg den ære at forespørre hvorvidt den norske regjering, forsaavidt omstændighetene skulde nødvendiggjøre at Frankriges, Storbritannien og Irlands, Italiens og De Forenede Staters associerte regjeringer træffer yderligere forføininger mot Tyskland vilde være villig til at forhindre - undtagen i den utstrækning i hvilken de allierte regjeringer maatte samtykke i at der gis dispensation - al eksport fra og import til Tyskland eller transit av varer gjennom Norge til eller fra Tyskland.

Denne forespørsel gjøres i den hensigt saavidt mulig at undgaa vanskeligheter for den norske importhandel under forutsætning av den ovenomhandlede mulighet.

Jeg vilde være forbunden for et meget hurtig svar.

Jeg benytter mig av denne anledning til at fornye for Dem, Herr Minister, forsikringen om min høieste agtelse."

Den 24. mai fik disse 4 legationer følgende svar fra den norske regjering:

"I anledning av Deres skrivelse av 19. ds. indeholdende den britiske regjeringens" - staar det her - "forespørsel om den norske regjering i tilfælde av at det skulde bli nødvendig for de associerte regjeringer at skride til nye forholdsregler mot Tyskland vilde være villig til at forby import, eksport og transit i forholdet mellem Norge og Tyskland, undtat de dispositioner som de associerte regjeringer maatte samtykke i, har jeg den ære at meddele:

Den norske regjering har under nøie overveielse hvilke foranstaltninger den bør træffe med hensyn til vareutvekslingen mellem Norge og Tyskland eller med hensyn til transitforsendelse av varer gjennom Tyskland fra eller til Norge eller transitforsendelser av varer gjennom Norge fra eller til Tyskland i tilfælde av at den mellem de associerte regjeringer og Tyskland sluttede vaabenstilstand skulde utløpe uten at avløses av fredsslutning.

Den norske regjering anser imidlertid de her omhandlede spørsmåal for at være saa ømtaalig, at den skulde foretrække at vente med den endelige avgjørelse indtil det maatte vise sig om det givne tilfælde - krigens fortsættelse - virkelig indtræffer.

I mellemtiden vilde den norske regjering sætte pris paa, for at ha saavidt mulig fuldt overblik over spørsmåalenes forskjellige sider, at faa vite hvortil de associerte regjeringer sigter, i detaljerne, med de i Deres skrivelse fremholdte ulemper for den norske indførsel.

Mottag, Herr Minister, forsikringen om min mest udmerkede høiagtelse."

Det var den 24. mai, at disse 4 ministre fik det brev. Skriftlige svar paa dette har vi endnu ikke faat. Men den 31. mai sa den britiske minister til mig, at han hadde telegrafert dette over til London, og han kunde da oplyse mig om, at naar jeg spurte om hvortil det sigtedes med de i hans skrivelse fremholdte ulemper for den norske indførsel, saa sigtedes dermed til, at vi vilde maatte gaa helt tilbake til Amerika-overenskomstens strenge gjennomførelse, med alle de vanskeligheter og forbehold, som ligger og kan lægges ved

hjælp av den. Vi maatte gaa ut fra, at den blev gennemført i al sin strengt, hvis dette tilfælde indtraf. Som statsministeren har oplyst, behandledes dette spørsmål ogsaa i Stockholm, og vi blev der enige om at sende en note, som skulde lyde omtrent ens. Vi blev enige om indholdet, og den 31. mai har da de 4 ministre i Kristiania faat enslydende note fra den norske regjering, avfattet for alle fires vedkommende paa fransk. Den lyder i norsk oversættelse som følger:

"Fra de allierte og associerte magters repræsentanter i Kristiania har jeg den 19. mai. d.a. hat den ære at motta en forespørsel om hvorvidt den norske regjering, forsaavidt omstændighetene skulde nødvendiggjøre at Frankriges, Storbritannien og Irlands, Italiens og De Forende Staters associerte regjeringer træffer yderligere forføininger mot Tyskland, vilde være villig til at forhindre - undtagen i den utstrækning i hvilken de allierte regjeringer maatte samtykke i at der gives dispensation - al eksport fra og import til Tyskland eller transit av varer gjennom Norge til eller fra Tyskland.

Da den danske og den svenske regjering ogsaa har mottat en lignende henvendelse, har spørsmålet været gjenstand for drøftelser under det nordiske ministermøte som har fundet sted i Stockholm 26-28 mai d.a. I overensstemmelse med den opfatning, hvorom man enedes under disse drøftelser, har jeg den ære at anføre følgende:

Den norske regjering finder at en beslutning fra dens side om avbrytelse av handelsforbindelse med Tyskland vilde indebære en væsentlig avvikelse fra den holdning som Norge under hele krigen har indtat overfor de krigførende magter. Regjeringen vil bringe i erindring at de med de allierte og associerte magter avsluttede handelsavtaler uttrykkelig forutsætter, at der ikke skal behøve at bli spørsmål om nogen saadan beslutning fra norsk side om avbrytelse av enhver handelsforbindelse med Tyskland, idet disse avtaler indrømmer muligheten av norsk handel med Tyskland indenfor visse i avtalerne bestemte grænser. Endelig maa regjeringen fremholde, at ogsaa fra et praktisk og teknisk synspunkt vilde en beslutning av saadan art foraarsake de største ulemper for det norske næringsliv.

Da der i de allierte og associerte magters note henvises til eventuelle nye forholdsregler mot Tyskland, blandt hvilke ifølge mottagne opplysninger ogsaa indgaar blokade, og da denne blokade aapenbart lar sig gjennomføre effektivt uten Norges medvirken, synes det øiemed som de allierte og associerte magter tilsigter at kunne opnaes uten hensyn til de foranstaltninger som der er spørsmål om fra den norske regjerings side.

Under disse omstændigheter tillater den norske regjering sig at nære det haab at de allierte og associerte magter ikke vil finde det nødvendig at den omhandlede erklæring avgis fra norsk side samt at de som følge herav ikke vil finde grund til at foraarsake de ulemper for importhandelen som der sigtes til i deres note."

Denne henvendelse er altsaa skeet den 31. mai, og vi har indtil idag intet svar paa dette.

Buen: Det er særlig ett punkt i statsministerens og utenriksministerens redegjørelse, som jeg vil faa lov at si et par ord om paa dette tidspunkt. Det er dette med en eventuel blokade av Tyskland. Det er jo paatagelig at vest-magterne under en eventuel situation vil drive os foran sig for at dække sin bristende moral. Det vil jeg for mit vedkommende ha tat avstand fra allerede paa det nuværende tidspunkt. Vi maa ikke la os drive til det, og vi maa være forberedt paa om nødvendig at ta en ny økonomisk støyt paa det felt. Hvis man vil drive os til som nation at begaa en skjændighet, saa mener jeg, at vi før skal ta en fortsat, en ny rationering og alt hvad dermed følger. Vi bør ikke selge os her under nogen omstændighet, for det vil kanskje for os være det værste nederlag vi kunde tænke os at lide under denne krigssituation. Jeg er opmerksom paa, at det kan komme til at medføre svære konsekvenser; men under enhver omstændighet bør vi stille os slik, at vi kun viker for den yderste magtanvendelse. Jeg vil ikke ha undlatt at si dette, og jeg er forsaavidt tilfreds med det svar, som regjeringen paa det nuværende tidspunkt har git. Men jeg skulde nok ønsket, at den ikke hadde git anvisning paa, at England har det i sin magt at gjøre dette uten vor medvirkning; det behøvet efter mit skjøn ikke vi ha uttalt os om, men kun holdt os til den negative side av spørsmålet og svart, at dette vil vi ikke ha noget med. Det kan sies, at det er et overflødig krav fra ententens side - deri er jeg enig - de har jo magtmidler, naar de bare vil nedlate sig til at bruke de magtmidler selv; men det er ikke overflødig av os at si nei, og det nei bør komme saa klart frem, at det ikke er til at misforstaa, og jeg mener, at om den sak skulde bli aktuell, saa bør den behandles for aapne døre, og vi bør si det, saa hele verden hører paa det.

Halvorsen: Jeg vil tillate mig at uttale min glæde over, at det nordiske samarbeide, som har paagaat under krigen, ogsaa lykkelig er fortsat under det ministermøte, som fornylig blev avholdt i Stockholm. Jeg gjør det, fordi jeg har faat forstaaelsen av, at det inden visse kredse i vort land er blit paa moten, hadde jeg nær sagt, at mistænkeliggjøre dette arbeide, idet man mener, at man i Sverige ikke kan møte den forstaaelse, den tillid, som er nødvendig for et slikt samarbeide. Jeg tror ikke, det er riktig. Jeg tror, at naar man bare er opmerksom paa, at samarbeidet ikke maa strækkes lenger, end de reale interesser rækker, er der ingen fare paa færde. Jeg tror ingen av os behøver at være bange for nogen samrøring; men jeg tror, det er nyttig for alle Nordens folk, at vi lærer at kjende, hvor vore interesser falder sammen, og at vi der staar sammen, idet jeg ikke er i tvil om, at i tiden utover vil det gi os hver især en styrke, som vi enkeltvis savner. Jeg vil ha sagt dette.

Nu med hensyn til de saker, som er behandlet, var det først og fremst nationernes forbund, og jeg la der merke til en uttalelse, som den ærede statsminister brukte et par gange. Han erklærte, at man paa ministermøtet ikke fandt det

paakrævet at ta standpunkt til indtrædelse for tiden i nationernes forbund. Nei selvfølgelig! Men naar jeg nævner dette, saa er det ikke som en anke - for jeg er sikker paa, det er ikke ment slik - men jeg sier paa forhaand, at her maa regjeringerne hverken enkeltvis eller sammen ta noget skridt, som de ikke foretar i den intimeste forbindelse og forstaaelse med nationalforsamlingerne. Det har selvfølgelig ikke været meningen at gjøre noget andet; men jeg vil gjerne ha fremhævet det; det er aldeles nødvendig her, at der er den intimeste forbindelse mellem - hos os - Storting og regjering. Jeg sier det ogsaa, fordi der, slik som den politiske situation er, slik som magtforholdet er her i Stortinget, er en viss fare for, at regjeringen kan komme til at isolere sig noget, og jeg sier det like frem: ogsaa, at jeg har følelsen av, at der er ikke det samarbeide mellem regjering og Storting paa disse utenrikspolitiske forholds omraade, som jeg mener kan være ønskelig. Jeg skal straks nævne et eksempel, og det er blandt andet det, som gjør, at jeg her vil si fra nu straks. Det er forholdet med den note, som kom fra ententen her omkring den 20. mai. Vi læste i aviserne om, at noten var kommet til Schweiz og at Schweiz hadde avslaat - det gjaldt blokade likeoverfor Tyskland - men vi her hørte ingen ting, vi har ikke hørt nogen ting om denne note før idag, ingen ting. Vi hører, at vor regjering pleier underhandlinger med de nordiske regjeringer; men vor regjering har ikke pleiet underhandlinger med det norske storting, ikke engang med utenrikskomiteen. Det mener jeg ikke er riktig. -

Utenriksminister Ihlen: Det er vist feil!

Halvorsen: Mig bekjendt er der ikke pleiet nogen underhandling.

Castberg: Der var møte i utenrikskomiteen, da hr. Halvorsen var i Stockholm.

Halvorsen: Jeg har ikke hørt noget om det, ingen av mine kolleger har snakket om det. Da falder min anke bort i det punkt, da har jeg intet at bemerke om det. Jeg har imidlertid ikke kunnet faa forstaaelse av, at det har været behandlet. Det første, som møtte mig i Stockholm, da jeg kom dit, det var, at man spurte mig, om hvorledes utenrikskomiteen hadde stillet sig til denne sak. Jeg hadde da bare at si, at vi hadde ikke behandlet den. Det var jo da rigtig. Men vel, - jeg har forsaavidt ikke noget at bemerke. Jeg vil dog allikevel si - og forsaavidt tror jeg, det kan være nyttig at si det - at regjeringen under de nuværende forhold maa være opmerksom paa, at det er likesaa nødvendig at staa i intim forbindelse og kontakt med Stortinget nu som i de tidligere sessioner, da magtfordelingen her i salen var anderledes, da magtstillingen var anderledes, end den er her idag.

Om realiteten skal jeg ikke uttale mig. Jeg vil bare si, at jeg tror, at det svar, som er sendt, i hovedsaken er klokt og rigtig. Jeg skal indskrænke mig til disse bemerkninger.

Castberg: I den redegjørelse, som er avgitt av statsministeren, er der et punkt, som jeg antar er det, som har foranlediget, at denne meddelelse overhodet er gitt for lukkede døre, og det er det punkt, som gjelder den note av 19. mai, som utenriksministeren nærmere kom ind paa, henvendelsen av 19. mai til regjeringen om en eventuel blokade av Tyskland. Jeg er enig i, at slik som saken ligger an, er det berettiget at meddelelse derom nu gives for lukkede døre. Men jeg vil slutte mig til de uttalelser, som er fremkommet, og som ogsaa laa i statsministerens ord, at dette spørsmål er av den art, at det - jeg hadde nær sagt - jo før jo heller bør behandles for aapne døre. Dog er der et moment, som saavidt jeg kan se, kan berettige, at det ikke sker straks, og det er, at der en mulighet for - selv om vi ikke bruker sterkere uttrykk - at forutsætningen for en optræden som den, der her er tale om, ikke indtræder, saa hele spørsmålet kan falde bort. Hvis freden sluttet nu, saa er jo dette spørsmål ikke lenger aktuelt. Men jeg vil om dette ha sagt - og jeg er forsaavidt enig med hr. Buen - at i den note, som foreløbig er sendt, er det vel meget slaat paa til denne ene side, hvordan ententen skulde kunne indrette sig, men til den anden side ogsaa paa de rent materielle strenge. Jeg mener, at vi fuldt aapent kunde sagt, at naar vi først har indtat under krigen det standpunkt, som vi har gjort med hensyn til forbindelse sydover, saa tilsier alle hensyn, at vi ikke for at opnaa en øieblikkelig fordel fraviger den stilling fremtidig, for det vilde gi for meget indtrykk av, at vi er saa smaa og saa kleinmodige, at vi nu, da ententen er sterk og overmægtig, gjør, hvad vi av frygt for Tyskland ikke vovet, forinden krigens utfald var givet. Det er vi ikke tjent med som folk, at det paa den maate skal gives indtrykk av, at vi nu utnytter en ny situation. Og jeg vil, naar vi nu staar overfor muligheten av at komme ind i de samme forhold, som vi var i under Amerika-overenskomsten, henstille, om det er forsvarlig, hvis det forholder sig rigtig, som det meddeles i aviserne nu, at vi i disse dage skal ophæve rationeringen, naar vi kan bli nødt til i løpet av en meget nær fremtid at gaa til mindst likesaa strenge restriktioner igjen paa forbruket her i landet, som vi hadde under krigen - er det da forsvarlig at ophæve rationeringen? Hvis man sætter denne opphævelse i verk, er der ogsaa, mener jeg, den skyggeside, at man forespeiler vort folk en situation, som vi vet kan bli brutt i løpet av en nær fremtid, og folket vet det ikke, folket luller sig ind i den tro, at nu er alt godt og vel, ingen vanskeligheter truer mere.

Med hensyn til de andre spørsmål, saa vil jeg ikke indlate mig paa dem her; jeg mener, de er av den art, at de bør drøftes ikke for lukkede, men for aapne døre, og det maa ske. Jeg vil bare ha sagt, at det politiske billede, som er rullet op her ved disse meddelelser, er mig noget overraskende, for det tyder paa, at vi nu seiler ind i en helt skandinavisk utenrikspolitikk, at vi ikke lenger fører en selvstændig norsk utenrikspolitikk - det peker i den retning - men en skandinavisk utenrikspolitikk, hvor vi i alle viktigere tilfælde, hvor Norge skal optræde som eget land, gaar i kjølvandet av, i forbund med et større samfund,

"Skandinavien", og overfor utlandet optrær ikke som Norge. Vel er det saa, at indenfor dette "Skandinavien" er Norge, Sverige, Danmark; men vi optrær utadtil som et "Skandinavien" punkt for punkt, ogsaa i saker, hvor der skulde være al opfordring for Norge til netop at optræ helt ut selvstændig. Den maate, hvorpaa det vil virke utadtil, skal jeg ikke indlate mig paa nærmere her, da jeg ikke agter at ta op debat om dette nu.

Men jeg vil bare peke paa, at den underretning, jeg hadde nær sagt den falske, misvisende lære som det gir utlandet likeoverfor vor nyvundne og endnu saa svagt rotfæstede fulde selvstændighet - vi har ikke hat den i mere end 14 aar - er efter min mening betænkkelig. Jeg hadde ventet efter de uttalelser som er fremkommet fra regjeringshold gjentagne gange, naar dette spørsmal har været oppe, at man hadde været mere reserveret. Nu, som sagt - der vil bli anledning til at komme ind paa dette for aapne døre. Jeg anser det litet hensigtsmæssig her inden fire vægge at komme nærmere ind paa saken. Men jeg vil dog ha sagt til hr. Halvorsen, at naar han uttaler sin glæde over disse uttryk for enighet i de henimot et halvt snes viktige poster av vor utenrikspolitikk, uttaler sin glæde over dette samarbeide, og siger at det er paa moten her i landet at mistænkliggjøre dette samarbeide, saa snur den ærede representant forholdet helt om og sætter det paa hodet. For det som er paa moten, er en saadan samrøring paa alle omraader. Det er en "skandinavisk orientering" som er paa moten overalt, og det er netop fordi den er paa moten, denne skandinaviske orientering, at jeg mener det er nødvendig at der gjøres indsigelser fra dem som ser en fare i dette. Det er ikke paa moten. Jeg er fuldt paa det rene med, at min opfatning, slik som vinden blæser nu, ikke vil faa den overveiende tilslutning. Men der kan komme den dag, da man vil angre at man nu, 14 aar efter 1905, allerede er kommet saa godt ivei med at gjenta Kalmarunionens politikk, som man er nu. Og naar hr. Halvorsen videre siger, at samarbeidet ikke maa strække sig videre end de reale interesser tilsiger - ja, saa er det gammel høirepolitikk siden før 1905. Det var den samme opsang vi fik høre da. Men hvad er de reale interesser? Er det ikke en real interesse, at et land holder sin nationale bane frank og fri, at et land optræder slik at ogsaa utlandet forstaar, at det er ikke et led i et større hele, men et land for sig? Et land med sine egne interesser og sine vinduer og døre vendt mot vest, et land med sine egne kulturelle og økonomiske traditioner - ikke fra hanseaternes og unionstidens dage? Derimot er jeg ganske enig med hr. Halvorsen i, at spørsmalene maa avgjøres i intim forbindelse med nationalforsamlingen og i intim forbindelse med almenheten. Naar hr. Halvorsen tok feil i dette, at noten av 19. mai ikke var forelagt Stortinget, idet det oplystes, at den var forelagt utenrikskomiteen i et møte hvor hr. Halvorsen ikke var tilstede, saa mener jeg at den berigtigelse ikke er et avgjørende svar paa hr. Halvorsens bemerkning. Nu husker jeg ikke naar hr. Halvorsen var i Stockholm, hvilken datum det var; men noten var av 19. mai og besvarelsen av 24. mai - jeg erindrere ikke bestemt dagen da dette var fore i

utenrikskomiteen - men hvis hr. Halvorsens fravær ikke var i uken omkring 19. mai, viser det at saken kom fore i utenrikskomiteen adskillig tid efterat denne note var kommet. ---.

Hr. Halvorsen opplyser, at han var i Stockholm den 21. mai, og da forekommer det mig at det ikke kan bebreides utenriksministeren at han ikke forela noten allerede den 20. mai.

Utenriksminister Ihlen: Noten kom hit den 20de.

Castberg: Der er forsaavidt intet at bebreide utenriksministeren der. Men det forekommer mig, at det kunde være et spørsmål om ikke baade denne sak og programmet for ministerkonferansen i Stockholm paa forhaand burde være forelagt Stortinget, da det dreier sig om saa vitale spørsmål for landets fremtid som det her gjør. For naar møter allerede er holdt, noter avsendt og kommunikeer meddelt, da er det bare at meddele det til Stortinget ad referendum. Ganske i sin almindelighet set tror jeg derfor det har sin berettigelse at markere, at disse ømtaalige og viktige spørsmål bør i størst mulig utstrækning drøftes med Stortinget, før avgjørelser træffes. Jeg vil som sagt ikke opta nogen nærmere debat om alle disse andre punkter, da jeg forutsætter at de maa komme til behandling i Stortinget for aapne døre.

Bernhard Hanssen: Jeg er ogsaa imot samrøring i Norden. Men jeg forstaar ikke egentlig, at hr. Castberg ut fra det foreliggende tilfælde og det samarbeide som har været ført i disse krigens aar, kan ha grund til at tale om samrøring. Der maa skjelnes mellem hvad han kalder samrøring, og godt samarbeide mellem beslegtede folk, der har de samme interesser. Jeg vil i motsætning til hr. Castberg si, at et litet folk, der ikke forstaar at samarbeide med sine naboer og folk med de samme interesser, det folk vil i vor tid ikke kunne bevare sin selvstændighet, det vil bli isoleret og ignoreret. Jeg anser det derfor at være av den største betydning at vore politikere og ledende mænd, vor regjering og vort storting har øinene aapne for nødvendigheten av samarbeide med vore nabofolk i denne tid, baade politisk og økonomisk. Vi er nu indbudt til at delta i et andet, større samarbeide, nemlig Nationernes forbund, og vi har hørt, at vor regjering har mottat indbydelse til at tiltræde dette forbund. Det har været sagt, at vi fik 2 maaneders frist til at si ja eller nei. Saavidt jeg forstaar, har det været en misforstaaelse; der menes vel 2 maaneder efter preliminærfredens avslutning. Men allikevel, jeg mener, at det er paa tide at dette store spørsmål blir optat til alvorlig drøftelse av selve Stortinget. Det gaar ikke an at si, at det er tid nok, vi har endnu frist til at svare. Det er saa stort og saa viktig, at det bør drøftes av Stortinget - jeg kan gjerne si, at Stortinget kunde anmode den interparlamentariske norske gruppe om at ta sig av det og forberede det, eller det kunde forberedes ved en spesialkomite. Men at saken maa nøie granskes og drøftes i tide, det er min mening. Ja, vi har

utenrikskomiteen. Utenrikskomiteen er naturligvis sammensatt av vore mest udmerkede medlemmer, det tviler jeg ikke paa; men det forekommer mig besynderlig, at to av utenrikskomiteens fremtrædende medlemmer, to præsidenter, reiser bort i offentlig opdrag til Sverige og kommer hjem og vet ikke, at et spørsmål som ententens note her er behandlet, er forelagt utenrikskomiteen. De har ikke anelse om det. Hvad er dette for kollegialitet, hvad er dette for samarbeide? Jeg skulde forresten tro, at det var rigtig i viktige saker ikke blot at gaa til utenrikskomiteen, men straks til Stortinget.

Saa kommer jeg til denne ententens note, som jeg nævnte. Der maa jeg erklære mig i det væsentlige enig i, hvad der er uttalt av hr. Buen. Jeg kan ikke forstaa, at vi kan gaa med paa det krav, som der er stillet: eventuelt at avbryte al handelsforbindelse med Tyskland. Har vi før bevaret vor neutralitet, da Tyskland stod som krigførende stat, ukuet ja saa at si som seirherre, i hvert fald ubeseiret, da mener jeg, at nu, da det er tvunget i knæ, da det er slaat ned, da det styre, som bar skylden for krigen, er feiet væk og folket ber om fred, saa de faar lov til at leve, er det saameget mere vor pligt at bevare vor neutralitet, selvom det skal koste. Vi kan ikke gjøre dette som her stilles krav om.

Videre skal jeg bare faa lov til at nævne nogen ord om det avsnit i statsministerens meddelelse, som vedkommer erstatningen for den tapte tonnage. Jeg er forsaavidt enig med statsministeren i at vi neppe bør reise kravet om erstatning skib for skib eller om erstatning for den sænkede tonnage i almindelighet. Men der er jo endel norske skibe, som, kan vi si, uten folkeretslig grund er kapret, og som nu seiler eller har seilet under tysk flag. Det forekommer mig, at det vilde være stemmende med ret og rimelighet, at de skibe iethvertfald blir leveret tilbake. Og hvad erstatningen forøvrig angaar, saa mener jeg, at de der er faldt som offer for den umenneskelige ubaadkrig, deres efterlevende bør kunne forlange erstatning, saasandt den kan gives, eller andel i den erstatning, som ententen faar av Tyskland. Det er et rimelig krav, som jeg tror vor regjering bør bære frem paa fredskonferansen. Matros- og frybøter-unionen har krævet det, vet jeg, og jeg tror at et saadant krav fortjener støtte. Rigtignok har rederforbundet, rederne, og staten eller krigsforsikringen ydet den støtte, som man synes man har kunnet; men man kan ikke si, det er tilstrækkelig, spesielt for dem, som har mistet sin forsørger. Det var dette jeg vilde ha sagt, og saa vil jeg ogsaa erklære mig enig i kravet om fuld offentlighet i disse forhandlinger, saavidt det lar sig gjøre.

Præsidenten: Daa Stortinget truleg vil koma attende til sume av disse spursmaali seinare, vil presidenten beda um, me ikkje kunde avgrensa debatten noko.

Castberg: Det var bare et spørsmål, som jeg gjerne vilde faa anledning til at gjøre i tilknytning til mine bemerkninger, og med statsministerens samtykke har jeg faat ordet før ham for nu at fremkomme med det spørsmål. Jeg

glemte det nemlig. Det blev sagt av statsministeren med hensyn til Spitsbergen og Aalandsøerne, hvis jeg ikke misforstod ham - jeg gjør den uttrykkelige reservation - at han vilde ikke gaa i detaljer her. Det som var foregaaet med hensyn til disse spørsmåal, var helt fortrolig; men vi kunde gjøre regning paa, at Sverige ikke vilde gjøre os vanskeligheter med hensyn til Spitsbergen.

Under henvisning til de forhandlinger som har fundet sted her i Stortinget, for lukkede dører tildels, vil jeg tillate mig at be hr. statsministeren om noget mere detaljeret at gi oplysning om hvad der er foregaaet i disse spørsmåal; for de er jo av den betydning, at Stortinget, selv om disse oplysninger er konfidentielle, dog maa ha krav paa at faa noget nærmere oplysning om hvordan disse ting ligger an. Og spesielt spørsmåal som Sveriges stilling til Aalandsøerne er jo et meget kinkigt spørsmåal, som, hvis vi skal fortsætte med denne skandinaviske politik, kan faa en stor politisk betydning ogsaa for vor fremtid, særlig i forholdet til Finland, og muligens i forholdet til Rusland.

Statsminister Gunnar Knudsen: Jeg finder ikke at kunde gi oplysninger med hensyn til vore to nabolandes utenrikske politik. Med hensyn til vort eget og nabolandenes forhold til vor utenrikspolitikk, er det en sak som nærmest vedkommer os. At gaa i detalj vedkommende spørsmålet Spitsbergen er der saameget mindre anledning til, som det endnu ikke er paa det rene, hvorvidt Spitsbergens spørsmålet blir tatt op under fredsforhandlingerne; det staar endnu i det blaa. Men jeg trodde det kunde være tilstrækkelig at gi den oplysning, at vore ønsker med hensyn til Spitsbergen ikke vil bli motarbeidet fra svensk side, det er jo en noksaa viktig oplysning. Man har gaaet ut fra før, at vi har været motarbeidet fra svensk side, endog officelt. Men det forholder sig ialfald ikke saa nu længer. Hvorvidt det har været saa før, det skal jeg ikke uttale mig om. - Hvad angaar de mange uttalelser som er kommet her, siden jeg hadde ordet, saa skal jeg med hensyn til Nationernes forbund henweise til utenriksministeren, som vil uttale sig nærmere om det. Jeg vil bare legge til, at hvad jeg uttalte da jeg hadde ordet var, at et saa viktig spørsmåal som det - selvfølgelig, hr. præsident - blir forelagt Stortinget, naar spørsmålet skal avgjøres. Der er rettet den anke likeoverfor regjeringen, dels av præsident Halvorsen og dels ogsaa av hr. Castberg, at regjeringen ikke optrær likeoverfor utenrikskomiteen og Stortinget saa aapent, om jeg saa maa si, i disse utenrikspolitiske spørsmåal, som ønskelig kunde være, og det blev endog henvist av hr. Halvorsen til, at magtstillingen i Stortinget er anderledes idag end den var i forrige periode. Jeg tror, den henvisning kunde hr. Halvorsen ha spart sig. Jeg tror ikke at regjeringens optræden i disse utenrikspolitiske spørsmåal er i nogen maate forandret fra hvad den var i forrige periode. Vi konfererer dels med utenrikskomiteen og dels her med Stortinget i disse spørsmåal, og det ret ofte. At ikke noter, som paa ingen maate binder, blir forelagt Stortinget, har mange grunde; men den væsentligste grund er

ret og slet den praktiske, at vi rækker det ikke, hr. præsident. Her er 7 dage i uken, og vi har behov for dem. Der er ved flere leiligheter, i forrige periode især, gjort opmerksom paa i utenrikskomiteen, at det er regjeringen som har ansvaret for utenrikspolitikken; det blev gang paa gang gjort det forbehold under behandlingen av vigtige spørsmål i utenrikskomiteen, at regjeringen fik selv ta ansvaret og kunde ikke paaberope sig uttalelser eller voteringer i utenrikskomiteen, og deri er jeg enig. Jeg har sagt det før, jeg er enig i det. Vi er villige til at ta ansvaret. Men skal vi ha ansvaret, saa kan naturligvis heller ikke Stortinget forlange, at enhver detalj skal forelægges denne forsamling. Det vilde være umulig, ganske praktisk ugjennemførlig. Det vil jeg paastaa ganske bestemt. Ikke engang regjeringen har tid til at gaa igjennem alle disse detaljspørsmål. Det eiendommelige er forresten det, at under den debat som er ført her, er det for eksempel fra hr. Buens side anket over, at vi ikke straks har negtet at gaa ind paa blokaden. Naar det ikke er gjort, er det fordi vi mener, at det er et saapas viktig spørsmål, at det maa forelægges Stortinget. Det er et overmaate viktig spørsmål. Jeg skal ikke komme nærmere ind paa alle de detaljer som det vilde medføre, men det er et overordentlig viktig spørsmål. Derfor maa det forelægges Stortinget og maa finde sin avgjørelse i Stortinget. De skridt som er foretat hittil, binder ikke. Der er gjort forestillinger om - for det tilfælde altsaa, at der ikke blir fred mellem Tyskland og de allierte -, at man undgaar det krav som er stillet til os. Det er gjort, og det skulde jeg tro alle maa være enig i er riktig. Men naar man kommer til den endelige avgjørelse, saa faar Stortinget ta den. Regjeringen vil ikke her ta den paa eget ansvar, men regjeringen kan jo ha sin mening om den, og det vil ogsaa bli gjort rede for, naar saken foreligger. Hr. Castberg anket over, at tonen i denne note var en anden end før, under krigen, da vi frygtet for Tyskland. Den anke tilbakeviser jeg. Vi er og vi ønsker at bli neutrale og opretholde vor neutralitet. Det har vi gjort i alle disse krigens aar, da det var vanskelig at manøvrere mellom de krigførende, og da man jo paa forhaand slet ikke vidste, hvem der blev seirherrer.

Og det samme er ogsaa forholdet nu. Det kan gjerne hende at det vilde være rigtig i noten at peke paa de humane hensyn og kanskje brukt litt sterkere uttrykk; men jeg vil gjøre opmerksom paa at Danmarks stilling er ganske anderledes end vor. Og vi vilde ha en enslydende note, for i en enslydende note ligger en viss kraft, som der ikke vil ligge i noterne, dersom der er forskjell paa dem. Saa fik noten den form den har faat. Det har været uttrykt frygt for at dette skandinaviske samarbeide skal utarte til nogen samrøring. Det spørsmål har jo været oppe før, og jeg forstod paa hr. Castberg, at det for ham var en skuffelse. Han pekte vel kanskje spesielt til mig. Dertil vil jeg si, at jeg tror ikke hr. Castberg skal finde at jeg er nogen tilhenger av samrøring. Tvertom, jeg vil være til det ytterste varsom med at gaa ind paa institutionelle ordninger mellom de skandinaviske lande; men det frie og ubundne samarbeide som nu foregaar og har foregaat i disse

krigsaar, tror jeg har været til Norges fordel, og jeg maa si, at ved det sidste møte fik jeg et udmerket indtryk. Jeg tror der er utsigt til at vi kan drive dette samarbeide fremdeles til gjensidig fordel for alle 3 lande. Den frygt som her er kommet uttryk for, er at se spøkelser ved høilys dag. Jeg kan gi den oplysning - jeg vil ikke nævne navn - men jeg talte underhaanden med en mand, hvis navn er godt kjendt her fra unionstiden, og som vel er kjendt her for at være en av Norges mest energiske motstandere fra unionstiden. Han og jeg blev fuldstændig enige om, at en samrøring mellem disse 2 lande av institutionel art vilde bare være til skade. Han var fuldt ut enig i at den form vi nu hadde faat, og det forhold som nu var mellem begge lande, med begge lande fuldt selvstændige, var en stor fordel for begge. Det var mig en stor glæde at kunne konstatere det. Det var en overraskelse, jeg vil ikke negte for det; men jeg anfører det som et bevis paa, at nogen samrøringstanke nu heller ikke har nogen tilhængere i Sverige. Jeg tror jeg kan anføre det som bevis.

Utenriksminister Ihlen: Jeg vil likeoverfor repræsentanten Bernhard Hanssen komme med et litet svar. Det blev nevnt av ham, at vi vilde ha 2 maaneders varsel for avgjørelsen med hensyn til at gaa ind i nationernes forbund. Det har været litt delte meninger om hvorledes disse 2 maaneder skulde regnes. Vi har derfor faat det undersøkt, specielt gjennom den herværende britiske minister, som tilbød sig at undersøke det, og de oplysninger vi fik av ham, siger nøiagtig hvad vi fik høre i Stockholm, av herrer som var kommet direkte fra Paris. De 2 maaneder blir at regne fra ratifikationen av fredstraktaten. Da skal ratifikationen regnes at være endt naar Tyskland og 3 av de associerede magter har ratificeret, saa vi har altsaa endel maaneder fremover. Først skal jo freden sluttes og saa ratificeres av ialfald 4. Naar det er gjort, blir det 2 maaneder derefter. Jeg vil imidlertid faa gi den oplysning, at vi arbeider med saken i utenriksdepartementet og ogsaa den komite som er nedsat, hvor statsraad Blehr er formand, arbeider med saken. Og selvfølgelig, naar den tid kommer, vil der i god tid forut bli fremlagt en proposition for Stortinget, som naturligvis kommer til at indeholde en mængde oplysninger. Selvfølgelig er det en klar sak, at regjeringen er ikke bemyndiget til at binde sig paa nogensomhelst maate her, førend Stortinget er hørt og Stortinget sogar har tat beslutning.

Saa nævnte repræsentanten Bernhard Hanssen erstatningen til vore sjøfolk. Vi har ikke bare sendt til Paris en av vore skibsredere; men ogsaa en av vore skibskapteiner er sendt derned og har været der hele tiden for at assistere med de spørsmaal. Her i Kristiania blir der, som statsministeren pekte paa, i næste uke holdt et møte angaaende erstatningen for vore skibe. Det er endel ideer og meninger som er kommet op, og som foreløbig blev nævnt paa ministermøtet, men som skulde viderebehandles av fagfolk.

Saa vil jeg likeoverfor repræsentanten hr. Castberg si nogen faa ord. Jeg synes hr. Castberg ser spøkelser ved høilys dag. Han gaar saa langt, at han snakker ikke bare om at drive

politisk samrøring, men han nevnte endog at man her optok Kalmarunionens politik. Jeg vil faa lov til at avgi den høitidelige erklæring, at i de aar jeg har hat den ære at forestaa utenriksledelsen, har vi ikke hat nogen samrøring. Det er ikke Kalmarunionens politik vi har ført. Vi har siden høsten 1914 staaet paa en god fot med den svenske regjering. Jeg tror det har været rigtig, men samrøring har aldrig været min mening i utenrikspolitikken, og jeg tror det vilde være en ulykke for det norske folk, om man gik til en samrøring. Netop at hævde landet som frit og selvstændig har været vor politiks mening, og staa saavidt mulig paa en god fot med vore nabolande, og det tror jeg har været en rigtig politik.

Halvorsen: Jeg vil likeoverfor hr. Castberg tillate mig at slutte mig til hvad statsministeren og nu sist utenriksministeren uttalte. Jeg tror ikke det er nogen levende norsk mand, hadde jeg nær sagt, som virkelig for alvor tror at vi vil gi os ind i nogen samrøring, efter alt det vi har gjennomgaat. Men en ganske anden sak er det, at vi uten baand, uten avtaler, der hvor vi staaer paa samme interessers grund, gaar sammen. Det ligger i tiden det, at de, som kan virke sammen, finder hverandre. Det er en moderne tanke, som vi ser utviklet rundt omkring i livet forresten, og det gjælder sandelig ogsaa nationerne imellem. Likeoverfor statsministerens uttalelser vil jeg bare faa si, at det har været min mening her idag at si et varsko til regjeringen om, at den maa være i intim forbindelse med nationalforsamlingen ved avgjørelsen av de viktige spørsmål, som forestaar, som har været oppe og vil komme i tiden utover. Det er ikke nok at si, at avgjørelsen av denne sak skal forelægges Stortinget, fordi i disse forhold vil det saa ofte være slik, at regjeringerne ved hvad der er foretatt paa forhaand, i virkeligheten binder nationalforsamlingen slik, at vi bare faar at strø sand paa. Det er ved disse sakers behandling, at vi maa være med den hele tid, og jeg har et litet indtrykk av, at samarbeidet der ikke har været saa fuldkomment, som det burde være. Vi holder jo - bare for at peke paa én ting - i utenrikskomiteen overordentlig sjelden møte. Vi hadde et møte den 10de april, saa hadde vi et møte den 7de mai; men det var bare i anledning av, at minister v. Ditten tilfældigvis var i byen og gav os en del opplysninger om forholdene i Tyskland. Saa var der ikke noget møte før den 23de mai, da dette spørsmål kom op. Det er forholdet. Det viser ikke, at det er den intime forbindelse, som jeg tror det bør være. Men regjeringen behøver ikke at ta det som en anke, men ta det bare som et varsko. Jeg tror, det er mange, som er enig i det, selv utenfor det parti, som jeg har den ære at tilhøre.

Jeg vil ogsaa faa lov til at supplere statsministerens erfaring, da han hadde talt med en fremtrædende mand i Sverige om, at man i Sverige heller ikke vilde ha nogen samrøring. Jeg vil faa si, at det var for mig en overmaate interessant oplevelse, da jeg hadde anledning til at være sammen med de mest fremtrædende mænd i Sverige, som nu er ved styret, at høre den tone, som gik igjennem deres tale, hvor de var saa helt indforstaaet med, at alt det, som netop heter samrøring,

maatte der ikke være tale om, men at vore interesser paa saa mange punkter faldt sammen, og der burde vi uten baand og tvang se at finde hverandre og staa sammen; vi vandt paa det allesammen.

Præsidenten: Hr. Castberg hev ordet til ein stutt merknad.

Castberg: Jeg kan være meget kort, fordi som sagt saken jo maa forutsættes at komme op i Stortinget igjen, men jeg vil overfor disse forsikringer, som kommer nu først fra statsministeren, saa fra utenriksministeren og saa fra hr. Halvorsen, at man vil ikke samrøring, man vil samarbeide, det skal ikke utarte til samrøring, og det formuleres derhen, at man vil undgaa institutionel samrøring, derimot vil man ha "frit samarbeide", uten baand og tvang, som hr. Halvorsen sa, - jeg vil ha sagt, at jeg forstaar ikke, at man kan begrense den fare, vi her løper, til den institutionelle samrøring. Der kan bli saa fuldt op av samrøring uten fælles institutioner, at vi mister en selvstendig utenrikspolitikk. Det er det, jeg er bange for, at vi er kommet ind paa her. Og naar det er talt her om at se spøkelser ved høilys dag, saa er det paa den maate, vi er seilet ind i avhengighetsforhold og samrøring med de andre skandinaviske lande tidligere, ved at vi har været for godtroende. Og jeg siger, det er vel godtroende at se et bevis i det, at en av Norges motstandere i Sverige har sagt, at man vil ikke nogen institutionel samrøring, men frit samarbeide. Selvfølgelig, det er taktiken nu. De vet vel, at vi er brændt med fællesinstitutioner, saa det nytter ikke noget; men faren er netop den samrøring, som bestaar i, at vi optrær samlet i nær sagt alle utenrikspolitiske spørsmaal, - ikke som det var tanken før, for at verne vor nøytralitet, men nu ogsaa for fremtiden. Saa bare en bemerkning til. Det forekommer mig ogsaa noget dristig, at der sitter 6 mand i Norge, Sverige og Danmark sammen enten i Stockholm, Kjøbenhavn eller her for lukkede døre og nær sagt avgjør de tre landes skjæbne. Det er en saa stor magt, de herrer har tiltat sig, at de skulde være til det yderste forsigtige med at trække op linjerne for landets fremtidige politik. Det er to mand i Norge, som tiltar sig den myndighet.

Statsraad Løvland: Naar eg hev bede um ordet, so er det, avdi det lydest ut til, at Stortinget i dette møtet for stengde dører kjem inn paa den skandinaviske politikken i det heile, og eg hadde daa hug til aa segja nokre ord um det. Det er klaart som dagen, at det er ein faare med desse ministermøti, sofram de skal gaa yver til aa verta ein fast institusjon. Vert det ein institusjon, so ligg det i sjølve saki, at han vil draga meir til seg. Og gledelig det var, at slike raadsmøte kom istand, so dei tri landi kunde operere nokonlunde paralelt under krigen, so vilde det likevel vera gale, naar det er slutt paa krigen, um ein framleides skulde halda fram med dei. Det vilde ikkje vera bra aa faa noko, som likna paa eit permanent skandinavisk riksstyre, og det trur eg, alle er samde um, so det er ikkje nokon faare ved det. Men

krigen er ikkje slutt endaa, og det kann vera sterke grunnar for fleire møte. Me stend framfyre det store spursmaalet, kva stoda me skal taka til folkesambandet.

Det er eit vandt og stort spursmaal, og det kann vera godt, at dei tri riksstyri kjenner kvarandre i det stykke. Eg hev sjølvsagt full tillit til mine kolleger i riksstyret, og eg hev fenge det inntrykk, at dei er merksame paa faaren og hev vore varsame med aa ro oss ut paa nokon maate, so me skulde engagera os ut yver det, som er konstitutionelt rimeleg og nyttelegt etter dei høve, her hev vore. Men som sagt, me maa vera varsame og ikkje gjera det til ein permanent institution i framtidi. Det hev statsministeren so rett i, at det, det framum alt gjeld, er aa vara seg mot institutionell samanblanding. Sjølvsagt kann samanblandingi ha andre former, so ho ikkje kann verta kalla institutionell, men som ikkje kann vera bra. Daa unionen var oppløyst, so kom det her i landet upp ei rørsla, som vilde ha eit forsvarsforbund millom Norig og Sverike, og den rørsla hadde gode talsmenn, og det kom nokso vidt og fekk studnad fraa militært hald. Eg for min part aatvara mot det so sterkt eg kunde. Det er ingen faarlegare union enn militærunion, som tenderar til aa binda budgett og organisationar. Til all lukka er den tidi yver - den idé hev blaase burt. Men forutan desse ministermøti er det eit anna skandinavisk samvirke, som kann føra med seg dei same faarane. Det er den skandinaviske parlamentariske union, og sidan dette møte er for stengde dører, so vil eg tala op um det. Daa dei fekk i stand desse parlamentariske delegationar og skulde halda møte med utvalde menn fraa Stortinget her og fraa riksdagen i dei tvo andre land, daa totte eg, det var noko forhasta, og eg for min part vilde ikkje vera med aa skipa det der. So hadde dei nokre møte - millom anna nokre møte i Kristiania. Daa kjem det ein, som hadde vore paa møtet - det var elles ein høgremann, men med gode nationale instinkt - til meg og fortalde um spursmaal, som var reist paa dette møte. Det var kome so vidt, at ein dansk utsending nemnde, at dei maatte arbeida fram desse skandinaviske møti til aa verta eit slag riksparlament, som skulde ha nokorlunde same oppgaava som det tyske Bundesrath, - ordet skulde endaa ha vore brukt og spurde, um eg ikkje vilde vera med i desse møti. Daa melde eg meg inn, og eg hev vore med paa fleire av deim; men desse møti hev etter mi meining ialfall - det var ikkje alle nordmenn, som var samd med meg um det - ein tendens til aa vedtaka sams resolutionar, og eg hev for opne dører og for stengde dører i desse møti fleire gonger sagt det beint fram. Det, me maa vara os imot, det er aa vilja vera ei skandinavisk nationalforsamling. Me maa minnast, at dei, som skal taka realiteten, det er folkerepräsentationane i dei 3 land, og me maa halda oss burte fraa aa gjera sams vedtak her, som engagerar dei 3 rike. Gjer me det, so maa me finna oss i, me nordmenn, at Stortinget maa desavouera oss, og skal det koma til det, so hev me drive so langt, at vi skaper uvilje og mistyding millom dei 3 rike. Gjeng desse delegationar so vidt, at nationalforsamlingi maa underkjenna deim, so skaper ein ei mistru millom dei 3 folk. Ja, kva skal me gjera?, vart det spurt. Eg for min part meiner, me skulde ha færre møter. No er

det kvart aar. Det kunde vera tridje-kvart aar eller anna-kvart aar, for me hev i realiteten nokso lite aa gjera, og me vert freista til aa taka upp mange ting, som det er likso godt ikkje aa dryfta i dei representative forsamlingar her. Me kjem so lett inn paa politiske spursmaal, og daa risikerar me aa gjera vedtak her i sams møte, som nationalforsamlingi i eit eller anna land maa underkjenna. Det gjeld aa vera vare til det siste. Her talar eg um desse delegationar, som eg hev vore med i i nokre aar og kjenner godt til. Og dei hev vore paa veg til aa skapa sams institutionar. Det hev kome eit framlegg fraa Sverige ein gong um aa skipa eit sams generalsekretariat - her for stengde dørar, kann eg godt segja, kven det kom fraa, det var fraa noverande marineministar Palmstjerna, - og dette framlegget vart sendt rundt til styri i fredsgruppene i dei 3 riki, og me dryfte det her i styret. I Danmark var dei nokso ferdige til aa vera med paa det - det var ein svensk ide. Det var reservation fraa Nergaard, som i det heile er den danske representanten, som eg hev funne hev det klaaraste synet her. Her i det norske styret fekk dette fleirtal for seg. Det er vel ein indiskretion aa fortelja dette, men det skedde i styremøtet, og her for stengde dører meiner eg, eg hev lov til aa opplysa um det. Det var berre tvo mann, som var mot det. Ein sovoren institution med sams budget maatte dei ha og med ein fast mann, som skulde sitja og styra dette parlamentariske arbeid - ein generalsekretær. Det vilde daa naturleg verta ein strid um, kor vidt denne mannen skulde vera i Kristiania, Stockholm eller i Kjøbenhavn. Men daa me so kom i sams styremøte, saa lukkast det aa faa sprengt det. Eg heldt sterkt fram, at eit sovore bunde budget gjekk Stortinget aldri med paa, og me vilde berre kasta ut eit frø til tvist og ugreda o.s.b., og daa dei høyrde desse invendingar, so gav svenskane seg og danskane ogso, so me ikkje fekk det. Eg nemner ikkje dette som nokor merkeleg ting; men eg nemnar det berre som eit døme paa, korleis det kann vera faare for aa ro seg inn i eit samarbeid, ei samskiping, der ein stend bunden. Og kven som møter i desse interparlamentære møti, so vil eg gjerne ha sagt det her i sjølve Stortinget, at dei maa vera sers varsame. Eg kann i hovudtanken for so vidt vera samd med mykje av det, hr. Castberg sa sist no - hans fyrste fyredrag fekk eg ikkje høyra; men eg adresserar det til desse interparlamentære møti, og bed dei, at dei maa vera til det siste varsame med aa organisera nokon samskipnad. Dei bør berre arbeida saman som gode vener og gode grannar um saker, som eignar seg til det. Og dei maa arbeida med den reservation, at me skal berre opplysa sakene, og me skal berre taka upp tankar og ikkje gjera noko bindande vedtak eller resolution, men senda det til kvart rike sitt styre, soleis at dei held seg burte fraa alt formelt skin av, at dei vil taka nokor sams avgjerd. Eg hev det inntryk, at statsministeren og utanriksministeren hev havt fullt auga for dette i regjeringskonferencer, so eg hev ikkje høve til aa retta nokon anke i den leid; men eg hev sjølv røynsla for, at det kann vera faare for, at desse parlamentariske delegationsmøti kann verta ein slag nordisk parlament.

Buen: I anledning av en uttalelse av hr. Bernhard Hanssen, vil jeg faa lov til at oplyse, at da jeg kom hjem fra Stockholm, fik jeg underhaanden rede paa, at det hadde været møte i utenrikskomiteen. Men jeg fik det indtryk, at der ikke var behandlet nogen sak av avgjørende betydning i øieblikket.

Præsidenten: Eg vil som representant faa lov til aa segja, at eg tenkjer president Halvorsen etter nærare ettertanke vil finna at hans kländer med omsyn paa riksstyret si stoda til utanriksnemndi er grunnlaus. Eg trur eg torer segja det, at sossant det er reist spursmaal av større vekt hev utanriksnemndi vorte samankalla, og mitt inntrykk er, at riksstyret hev vore heilt loyalt. Med omsyn paa det uttrykk, som hr. Halvorsen brukte, at makttilhøvi iaar skulde ha verka til ein annan framgangsmaate fraa riksstyret si side, vil eg appellera til mine felagar i siste tingseta um ikkje riksstyret si stoda er akkurat den same no som den gongen. Med omsyn paa det spursmaalet, som var nemnt um samrøring, so er det naturleg, at me av ill røynsle gjenom hundradtal av aar, og som er den veikaste parten, maa vera vare; det er naturleg, at me her stend mistrugne. Men i so maate vil eg faa lov til aa segja, at so lenge dei menn me no har fær staa for styret, kjenner eg meg so trygg som ein umlag kann verta. Eg vil i so maate bare referera til dei fraasegner, som baade statsministeren og utanriksministeren kom med i utanriksnemndi fyrr si avreise til fyrste kongemøtet i Malmø. Elles held eg meg i so maate til, kva som er sagt av statsraad Løvland og til mykje av det, hr. Castberg sa. Me maa vera paa vakt.

Halvorsen: Jeg vil bare likeoverfor præsidentens uttalelse faa lov til at si, at det har været min mening at uttale et varsko, og det fastholder jeg. Jeg har ikke mere at si om det.

Præsidenten: Ordskiftet um den saki, statsministeren greidde ut, er no slutt. Utanriksministeren vil nemna ei onnor sak.

Utenriksminister Ihlen: Den sak, jeg vil nævne, skal ikke ta mange minutter. Det gjælder et omraade, hvorpaa der hersker endel uklarhet. Det er angaaende tilførselen av varer til Norge. Jeg trodde det kunde ha nogen interesse for Stortingets medlemmer at bli bekjendt med det, som er foregaat i den senere tid paa dette omraade. I henhold til Amerikaoverenskomstens bestemmelser maa det forinden varerne importeres til Norge foreligge enten sertifikat, utstedt av brancheforeningen, forsaavidt vedkommende vare gaar ind under nogen av de avtaler som ved importassosiationer er avsluttet med den britiske regjering, eller garantierklæring forsaavidt angaar andre varer. Ifølge telegram fra vor minister i London av 29. april bekjengtgjorde det britiske Board of Trade samme dag, at det for at bringe lettelser i det forannævnte importsystem, som gjælder alle neutrale, hadde truffet en ny bestemmelse med hensyn til importen til de neutrale lande. For Norges vedkommende gik lettelsen ut paa, at for alle varer, som gikk ind under brancheorganisationer og som tidligere

skulde konsignereres til disse - dog saaledes at utstedelse av certifikat ikke lenger var nødvendig for varer som ikke gik ind under brancheaftalen - skulde den regel gjælde, at varerne konsignertes til den interallierte handelskomite i Kristiania uten at det paa forhaand behøvet at foreligge garantierklæring fra vedkommende importør. Dette var altsaa en helt ny ordning, at alle disse varer skulde gaa til den interallierte komite i Kristiania og konsignereres til den - en komite som altsaa bestaar av utlændinger. Det ble da fra Norges side straks protesteret imot denne nye ordning, som ikke vilde være noen lettelse. Det vilde være en ganske urimelig foranstaltning, og medlemmer av den herværende interallierte komite indrømmet under disse konferanser, at det var umulig at gjennomføre dette. Det vilde bli i den grad arbeide, at de kunde ikke klare det, og de meddelte til sine respektive regjeringer, at de fandt denne ordning ganske umulig, de kunde ikke staa som konsignatar til varerne.

Den saaledes foreslaaede ordning traadte praktisk talt ikke ut i livet her i Norge. Kort efter, nemlig den 10de mai, meddelte de allierte regjeringers herværende ministre i likelydende skrivelser, at deres regjeringer var villige til at la det gjældende kontrolsystem ved importen til Norge ophøre, saafremt den norske regjering vilde garantere, at den vilde hindre utførselen fra Norge av alle varer (uanset hvorvidt disse er opregnet i bilagene til overenskomsten av 30te april 1918 mellem De forenede Staters War Trade Board og den norske regjering eller i de avsluttede avtaler med de forskjellige norske importforeninger) alle varer importert efter ophøret av det nuværende kontrolsystem, undtagen i den utstrækning, i hvilken det er tillatt i henhold til nævnte overenskomst eller brancheavtaler, og i den utstrækning, i hvilken saadan eksport hittil er blit eller senere maatte bli tillatt av de allierte og assosierte regjeringer. Ved at avgi denne erklæring blankt og bart var der imidlertid en fare for, at denne garanti vilde kunde komme til at eksistere ogsaa efter krigens ophør og efter Amerikaoverenskomstens ophør; forøvrig var der jo ikke nogen fare ved at gi den. I skrivelse til de alliertes ministre av 15de mai d.a. meddelte jeg derfor, at den norske regjering var villig til at avgi en erklæring som nævnt, idet jeg dog tilføiet, at den stillede garanti kun vil gjælde, saalange overenskomsten av 30te april 1918, altsaa Amerikaoverenskomsten, er i kraft. Vi var litt ængstelige for, at de ikke skulde ville akseptere dette, men i enslydende skrivelser av 28de mai d.a. meddelte de alliertes ministre, at deres regjeringer hadde godtat den avgivne garanti og at disse derfor hadde ophævet enhver restriktion med hensyn til importen til Norge undtagen i den utstrækning, i hvilken deres eget behov maatte nødvendiggjøre restriktioner.

Efter dette er saaledes stillingen ganske klar. Der er ophævet enhver restriktion med hensyn til importen, den kan altsaa gaa uhindret. Dette er jo meget heldig, at vi nu er kommet saa langt, at det kan gaa paa den maate. Men vi maa, som enkelte av disse ministre har nævnt, ogsaa være opmerksom paa, at hvis freden ikke undertegnes, og hvis Ententen gaar

til en skarp blokade, vil naturligvis andre forhold intræde, derom kan der vel ikke være tvil.

Præsidenten: Ynskjer nokon ordet med tilhøve av den siste melding? - Det er ikkje gjort, og dryftingi av desse meldingar er slutt og vert aa taka til rettleiding for Stortinget.

Med umsyn til dei dryftingane, som hev vore førde og kunngjeringi so hev presidenten det inntryk, at det eigenleg ikkje er so mykje i den meldingi, statsministeren kom med som skulde hindra, at det vert kjent. Der er einskilde bolkar, som det kanskje ikkje vil vera bra aa kunngjera - eg meiner med umsyn til desse meldingar i trumaal. Med umsyn til utanriksministeren si melding, so finn præsidenten, at ho ikkje kann kunngjerast, og heller ikkje tykkjer eg, at ordskiftet i det heile bør verta kjendt. Men presidenten vil ikkje koma med noko framlegg fyrr han fær høyra ordingar fraa møtet. Ynskjer nokon ordet um dette spursmaal?

Statsminister Gunnar Knudsen: Jeg tror ikke protokollen bør offentliggjøres i større utstrækning end allerede skedd i kommunikéet. Det vil være overensstemmende med, hvorledes der er forholdt før. Ialfald maatte man da først forhandle med de to andre regjeringer. Det blir visselig ikke offentliggjort i større utstrækning end allerede skedd fra svensk og dansk side, og da vil det jo ta sig litt eiendommelig ut, om man skulde gjøre det her fra norsk side. Desuten, hvis det skulde bli til nogen offentliggjørelse, maatte jeg forbeholde mig at gaa nøie gjennom referatet av, hvad der er uttalt. Jeg tror, der er ting der, som ikke egner sig til offentliggjørelse for tiden.

Castberg: I det, som statsministeren meddelte, var der ett punkt, som vel alle vil være enige i at der kan være grund til ikke at offentliggjøre for øieblikket - det var dette med hensyn til blokade av Tyskland - og følgelig ogsaa den uttalelse, som utenriksministeren avgav om det andet spørsmål. Det øvrige forekommer det mig maatte kunne offentliggjøres. Det er mulig at det moment, statsministeren her nævnte, er at tillægge nogen vekt av hensyn til international etikette. Jeg vil derom bare si, at det understreker efter min opfatning endnu sterkere, hvilken betænkelig vei man er inde paa ved at la 6 mand fra de 3 nordiske lande - 2 mand fra Norge - paa en maate bestemme landets utenrikspolitik, uten at den øvrige regjering er med, og uten at Stortinget er med. Men naar jeg ikke vil inhærere offentliggjørelse i den utstrækning, som præsidenten antydet, saa er det, fordi jeg gaar ut fra, at disse spørsmål maa op til offentlig drøftelse her i Stortinget i en nær fremtid. Det er, som det er nævnt, vitale spørsmål for landets interesser, og jeg kan ikke anta, at det vil fra nogen side søkes hindret, at saa sker. Under den forutsætning tror jeg, at den debat, som har været ført her, har været saavidt ufuldstændig netop med henblik paa en efterfølgende offentlig drøftelse, at det ikke vil være saa særdeles stor veiledning i en offentliggjørelse.

Bernhard Hanssen: Jeg vil faa lov til at stille det forslag, at præsidenten bemyndiges til at offentliggjøre et resumé av forhandlingerne efter konferanse med regjeringens chef og utenriksministeren.

Statsminister Gunnar Knudsen: Jeg vil bare nævne, at det vil være i strid med al tidligere praksis, hvis vi offentliggjør protokollen, saa det maa jeg bestemt fraraade. Ialfald maa det fraraades, at det gjøres, forinden der har været konferert med de to øvrige lande. Hvad angaar det store og vigtige spørsmål, som er nævnt av hr. Castberg, saa uttalte jeg ogsaa uttrykkelig i mit foredrag, at jeg ansaa det rigtigst, at debatten om den sak, naar den skal avgjøres for Norges vedkommende, maa foregaa for aapne døre. Det uttalte jeg uttrykkelig.

Castberg: Ja, det var jeg fuldt opmerksom paa, men hvad jeg sigtet til var den del av disse forhandlinger, som ikke vedrører det spørsmål, altsaa vor "skandinaviske" politik i det hele, rent principielt set.

Statsminister Gunnar Knudsen: Det er jo noget helt andet det, som hr. Bernhard Hanssen nu foreslaar. Almenheten maa jo ha en meddelelse om, hva der er foregaaet idag; et saadant kort resumé til pressen kan ingen ha noget imot.

Bernhard Hanssen: Jeg vil fastholde mit forslag.

Castberg: Jeg synes, det er en svært litet tilfredsstillende ordning, at det altsaa skal lægges i et par mænds hænder at destillere ut den dose, som man finder, almenheten kan taale. Enten - eller, enten maa den faa vite, hvad der her er passert, og ikke bare faa et saadant censurert litet referat - det forekommer mig noksaa betænkelig - eller saa faar man bare si, at disse spørsmål har været behandlet, men det behøver man vel ingen særskilt bemyndigelse til. Er det hr. Bernhard Hanssens mening, bør det vistnok siges.

Præsidenten: Præsidenten held fast paa framlegget sit, so fær tinget avgjera det.

Bernhard Hanssen: Vil der efter præsidentens forslag intet tilflytte almenheten om, hvad der er forhandlet idag?

Præsidenten: Det hadde ikkje præsidenten tenkt.

Statsminister Gunnar Knudsen: Jeg tror, der maa siges noget.

Præsidenten: Fraa kven si sida skal det segjast?

Statsminister Gunnar Knudsen: Det maa siges fra Stortingets præsidentskap, at der har været gjort rede for, hvad der foregik i ministermøtet i Stockholm. I aviserne, i

lokalpressen, har det bare staat, at statsministeren vilde gi en meddelelse, og man spør da naturligvis: Hvad er dette for en meddelelse? Almenheten har jo krav paa at faa vite, hvad der er foregaat idag, og det er jo en redegjørelse for, hvad der er foregaat i Stockholm, - mindre kan man ikke si.

Castberg: Deri har statsministeren ganske ret, men selv om præsidentens forslag vedtages, maa da præsidenten kunde være bemyndiget til at meddele offentligheden, at der er avgit en erklæring - og at Stortinget har behandlet denne erklæring - om ministermøtet i Stockholm.

Præsidenten: I medhald av dette kann presidenten brigda framlegget soleis, at meldingane og fyrehavingane vert ikkje aa kunngjera, men at stortingspresidentane fær løyve til aa senda ut eit kommuniké um det, som hev vore fyre idag.

Bernhard Hanssen: Da frafalder jeg mit forslag; det er det, jeg har ment.

Castberg: Jeg ber undskylde, jeg var ikke saa heldig at høre den tilføielse, som præsidenten gjorde, at præsidenterne skulde bemyndiges til?

Præsidenten: Eg meinte, at alle tri stortingspresidentar skulde vera saman um det kommuniké til aallmenta um det, som hev vore forhandla, og det som skal gjerast kjent.

Castberg: Det var vel ikke saa at forstaa, men at man skulde gi en meddelelse om, at Stortinget har mottat og behandlet en redegjørelse fra statsministeren om ministermøtet i Stockholm, hvilken derefter er drøftet, - det er jo nok. Men det, man har uttalt sig imot, spesielt ogsaa statsministeren - og det er jeg enig i - er at der gives noget referat, for det kan bli meget vilkaarlig, hvad der da plukkes ut.

Præsidenten: Eg bed ræpresentanten vera merksam paa, kva presidenten sa um meldingi. Presidenten vilde gjerne ha dei andre stortingspresidentane med seg, det var ei større trygd.

Castberg: Jeg forstaar det da saa, at det, som der skal gives meddelelse om, det er, at statsministeren har git meddelelse om, hvad der er foregaat under ministermøtet i Stockholm, det og intet mere.

Præsidenten: Det vert saa ...

Castberg: Jeg vil gjerne ha det konstatert.

Præsidenten: No aktar ikkje presidenten aa gaa vidare enn det som er sagt.

Castberg: Vi faar da være paa det rene med, hvad det er Stortinget skal beslutte nu. Præsidenten kan da ikke suverænt negte at oplyse om det. Statsministeren har antydnet, at det,

Møte for lukkede dører, Stortinget 4. juni 1919

som skulde meddeles, var hans erklæring om forhandlingerne fra ministermøtet - det og intet andet, men intet referat foretat av præsidentskapet.

Præsidenten: Det vert daa no aa ---

Castberg: Jeg gaar ut fra, da præsidenten tier til dette, at det er meningen.

Præsidenten: Det vert daa no aa røysta over presidenten sitt framlegg.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes enstemmig.

Protokollen blev derefter oplæst og foranlediget ingen bemerkning.

Møtet hævet kl. 12.10.